

Scheppen: wie scheidt er nou?

zondag 5 september
Doopsgezinde Gemeente Arnhem

voorganger: André Maris
 pianist: Bas Wuite
 voorlezer: Coby van der Berg

Begroeting en mededelingen

NADEREN OM TE HOREN

De kaars, teken van het Licht waarin wij mogen gaan, wordt aangestoken

Wij zingen staande het lied dat vanmorgen de toon zet NLB 601_

Licht dat ons aanstoot in de morgen – de drie coupletten

Bemoediging

Goede morgen, lieve mensen. Wij zijn blij!
 (Op deze manier begon onze reisleider Levan elke nieuwe dag tijdens onze reis door Georgië, die ik vorig jaar mei meemaakte.)
 Wij zijn blij met deze morgen
 met het licht dat ons aanstoot.
 Dat wij hier samen zijn
 in aandacht voor de Ene, de Eeuwige.
 Wij richten ons tot U
 die wij niet kunnen bevatten, bepalen, aanwijzen of bewijzen.
 Sommigen zeggen dat U de natuur bent, of in de natuur.
 Wij begrijpen iets van U in de verhalen en teksten in de Bijbel.
 Of wij ervaren U in de stilte, in een niet-verwachte glimlach,
 een bemoedigend woord of schouderklopje,
 in het alleen zijn, in het samen zijn.
 Misschien is dat waar wij U vinden: in zorgzaamheid en liefde.
 Ubi caritas et Amor. Deus ibi est.

Amen

Wij zingen NLB 513: *God heeft het eerste woord* – de vier coupletten

Gebed

Ene en Eeuwige
 U heeft het eerste en het laatste woord.
 Wij vragen U in dit uur met ons te zijn.
 U bent wat ons hier verbindt.
 Wij vragen U ons sterk te maken, in geloof en vertrouwen,
 in aandacht voor elkaar
 en in aandacht voor ons zelf, dat wij onszelf niet voorbijlopen.
 Wij vragen U om liefde en aandacht voor de Schepping
 die U bent begonnen met het scheiden van Licht en Duisternis.
 Geef ons de kracht en de aandacht
 om Uw schepping voort te zetten in Uw naam.

Amen

Wij zingen een loflied NLB 984: *Gezegend die de wereld scheidt* – 1^e, 4^e, 5^e en 6^e couplet

HOREN EN VERSTAAN

Lezing 1 uit de Bijbel: Genesis 1: 1-5, en 27-28, en 31

Genesis 1: 1-5 (Naardense vertaling 2014)

1) Bij begin is God gaan scheppen,- de hemelen en het aardland. 2) Het aardland is in z'n geschieden geworden woestheid en warboel en duisternis op het aanschijn van de oervloed,- en geestesadem van God wervelend over het aanschijn van de wateren	3) Dan zegt God: geschiede er licht!- en er geschiedt licht. 4) God ziet het licht aan: ja, het is goed! zo brengt God scheiding aan tussen licht en duisternis. 5) God roept tot het licht 'dag' en tot het duister heeft hij geroepen 'nacht'; er geschiedt een avond en er geschiedt een ochtend: één dag.

Genesis 1: 27-31 (Naardense vertaling 2014)

- 27) God scheidt de –rode– mensheid in zijn beeld, in het beeld van God
heeft hij hem geschapen;
mannelijk en vrouwelijk
heeft hij hen geschapen.
- 28) Dan zegent hij hen, God,
en hij zegt tot hen, God:
draagt vrucht, wordt overvloedig,
vervult het land
en bedwingt het!-
en daalt neer
bij de vissen van de zee
en het gevogelte van de hemel,
bij alle leven dat kruipt over het land!
- 31) God beziet al wat hij heeft gemaakt
en zie, zéér goed!-
er geschiedt een avond
en er geschiedt een ochtend,
zesde dag.

Wij zingen NLB 701: *Zij zit als een vogel* – de vier coupletten

Lezing 2 uit de Bijbel: Lucas 6 (Bijbel in gewone taal)

- 36) Jezus zei ook: 'Wees net als jullie Vader goed voor andere mensen.
- 37) Veroordeel andere mensen niet, dan zal God jou ook niet veroordelen. Zeg niet dat andere mensen slecht zijn, dan zegt God dat ook niet over jou. Vergeef mensen als ze fouten maken, dan doet God dat ook.
- 38) Geeft, en je zult krijgen, meer dan je vast kunt houden! Want zo veel als jij aan anderen geeft, zo veel geeft God aan jou.'

Wij zingen NLB 839:

Ik danste die morgen toen de schepping begon – de vier coupletten

Wij staan stil bij het thema, overdenking

We hebben geluisterd, naar Coby (dank je wel Coby) die de eerste verzen van het Scheppingsverhaal las. Ik heb expres deze zogenoemde Naardense vertaling gekozen. Hier is de oorspronkelijke, Hebreeuwse tekst rechtstreeks vertaald naar het Nederlands, dus niet via de omweg van Grieks of Latijn.

Deze vertaling vind ik het meest poëtisch. En, lieve mensen, dit is poëzie! Het is géén verslag van een fysieke gebeurtenis. Wat het wel kan zijn? Dat hoop ik duidelijk te maken. Het verhaal kan gaan – dat kan ik al wel verklappen – over onze dagelijkse realiteit.

God begint te ordenen door het duister te scheiden van het licht. ‘Ons’ scheppingsverhaal schiep voor de eerste, Joodse, toehoorders licht in de duisternis van hun Ballingschap. Die oorspronkelijke tekst is waarschijnlijk geschreven tijdens de Babylonische Ballingschap, zo’n 550 jaar voor onze jaartelling. Een groot deel van het volk Israël was immers weggevoerd naar Babylon, ver van hun thuisland Judea.

Het licht is de eerste scheppingsdaad van God.

Licht dat ons aanstoot in de morgen zongen wij. Dit geldt voor ons en net zo goed voor de eerste toehoorders. Het licht breekt aan; dan is het afgelopen met de tijd van duisternis, de tijd waarin boosdoeners hun slag slaan; het is afgelopen met de tijd waarin je je bekneeld voelt.

Aan de andere kant zijn licht en duisternis geen autonome machten die elkaar tot het einde der tijden bestrijden. Een strijd waarin het Licht uiteindelijk de Duisternis (allebei met hoofdletters) voorgoed verslaat! Een dergelijke oerstrijd zien we juist wel in de mythen van Babylonië. In die mythen zien we ook dat de mens is geschapen tot dienst van de goden. Hoe anders is dat in “ons” Scheppingsverhaal.

Duisternis en licht zullen er altijd zijn. Licht en duisternis zijn nodig; het een bestaat niet zonder het ander. En wij, mensen, moeten daarmee zien te dealen; ook met de duistere kanten in onszelf. Jesaja zegt: ‘Licht en duisternis staan in dienst van de ene God’.

Een belangrijk aspect van scheppen is: orde brengen in de chaos. Ordening is een activiteit die steeds herhaald moet worden, die onderhouden moet worden. Denk aan het opruimen van je huis, het onderhouden van je huis en tuin. Maar denk ook aan vrijheid en democratie. Allemaal zaken die geordend en onderhouden moeten worden.

[dia Ecco] Een klein kind begint op een goed moment ook dingen te herkennen in de grote wereld. Dan gaat zij/hij ordenen. Ik weet nog dat Ecco voorop de fiets telkens benoemde als er een brommer voorbijreed. ‘Helm op,’ zei hij dan. Maar ook geregeld: ‘Niet helm op.’ Inderdaad, die scootrijder draagt geen helm. Blijkbaar was dat een belangrijk orderingsprincipe: helm op – niet helm op. Nu is zijn wereldordering al een stuk verder. Als hij met zijn drieënhalve jaar achterin het autostoeltje zit, hoor ik: ‘Dit is een Renault.’ (En die automerken heeft hij niet van mij. Ik maak Ecco vooral attent op vogels en bloemen).

Er geschiedt een avond en er geschiedt een ochtend: één dag. Er staat niet ‘de eerste dag’! Dit kan betekenen: iedere dag van ons leven is opnieuw een unieke dag, die ertoe kan bijdragen de werkelijkheid tot schepping te maken.

Ik heb eens de uitspraak gelezen: ‘Vandaag is de eerste dag van mijn toekomst.’ Een waarheid als een koe. En op het eerste gezicht nietszeggend. Maar, laat het eens tot je doordringen: *Er geschiedt een avond en er geschiedt een ochtend: één dag.* Ook nu, vandaag is een unieke dag!

En dan zegt God: ‘*Maken Wij een – rode - mensheid.*’ Zo straks iets over dat ‘rode’. ‘*Maken Wij*’, staat er; in het meervoud! Een soort innerlijk gesprek, innerlijke monoloog, die laat zien dat je nadenkt. Dit spreekt mij wel aan: God reflecteert, denkt even na. En naar dit beeld van God is de mens dus gemaakt. Wij hebben het vermogen te reflecteren op de eigen handelingen. God spreekt hier de luisteraars/lezers toe om ons bewust te maken van onze taak. Onze taak om samen, met God, voortdurend onszelf te scheppen en herscheppen.

Een rode mens: Als we kijken naar de oorspronkelijke woorden in het Hebreeuws, dan lijkt hier sprake van een woordspel. *Dam* = bloed, *adama* = rode aarde (bevat ijzeroxide). Wat voor associatie krijgt de toehoorder dan bij die naam van de eerste mens? *Adam* = de roodbloedige mens. Hier wordt de mens verbonden met de aarde; de aardbodem is het domein van de mens, niet de hemel. De aarde is ons domein, en onze verantwoordelijkheid, zo lijkt dit spel met woorden te willen zeggen. ‘Adam’ is de naam van de eerste mens, maar het is tegelijk een soort collectief zelfstandig naamwoord, zoiets als ‘mensheid’. De collectieve mensheid en het menselijke individu hebben alles met elkaar te maken.

Geschapen naar Gods beeld, dat is iets heel bijzonders, zou ik zeggen. Ook na de verdrijving uit het Paradijs blijft de mens als het ware beeldrager van God. Elk individueel menselijk leven is in beginsel oneindig kostbaar.

Ik denk dat grote waarden van de Westerse cultuur hieruit afgeleid zijn:

1) gelijkwaardigheid van elk individueel leven (niet alleen het eigen volk of stam, al dan niet boraal) en 2) de onvervangbare waarde van elk individueel mensenleven. Ieder mens is een kind van God.

Ons scheppingsverhaal vertelt niet hoe het begin van de wereld tot stand kwam, maar waar het in de schepping om gaat. Niet hoe het is begonnen, maar waar het om begonnen is.

De mens wordt gemaakt tot mede-schepper. De mens als partner van God in het scheppingswerk. Wij mensen moeten ons inspannen om het project van de mensheid tot een goed resultaat te brengen.

God geef ons ook aanwijzingen hoe dat te doen. In de vier evangeliën, en ook in de Joodse Bijbel, het Eerste Testament, staan aanwijzingen genoeg hoe wij als mensen goed met elkaar kunnen samenleven. Ik heb gekozen voor een stukje van de evangeliëschrijver Lucas: *Veroordeel andere mensen niet, dan zal God jou ook niet veroordelen.*

Eergisteren was ik in Mennorode, voor de finale afsluiting van de cursussen doperse theologie. Daar namen wij ook afscheid van Gerke van Hiele, docent en coördinator van de cursussen. Hij vertelde eens in een les dat hij als puber aan zijn vader had gevraagd: ‘Vader, hoe vind jij het eigenlijk dat God later over jou oordeelt?’ En de vader antwoordt: ‘Het is mij een eer.’

Geen angst voor een veroordelende hogere macht. Maar vertrouwen in God, wat of wie dat dan ook is. Beter door God geoordeeld te worden dan door de mensen. God roddelt niet en oordeelt niet kleingeestig; dat is voorbehouden aan de mensen. Maar Lucas zegt dus: Doe daar niet aan mee, aan dat geoordeel. *Vergeef mensen als ze fouten maken, dan doet God dat ook.* Prachtig. Herken in de andere mens het menselijke, ook het kleine. Je bent zelf ook zo iemand die fouten maakt.

Op dit punt wil ik ook mijn lievelingsverhaal vertellen. Een kleine gelijkenis, waarschijnlijk van rabbi Hillel. In de tijd vlak voordat Jezus werd geboren, waren er twee richtingen in de scholen van rabbijnen. Hillel was van de kant waarbij het gaat om de menselijke toepassing

van de Leefregels, van de “Tien Woorden” die Mozes meekreeg van de Ene. Het gaat om de menselijke maat; daartegenover stond de meer wettische kant: regel is regel en daar moet je je altijd aan houden. Ik heb dit verhaal misschien al eens eerder verteld, maar het is niet verkeerd om het nog eens te herhalen.

Hillel komt met de volgende gelijkenis: Een rabbijn vraagt aan zijn leerlingen: ‘Wanneer kun je zeggen: Dit is het moment dat de dag aanbreekt en de nacht voorbij is?’

Het is stil. En dan steekt een jongen zijn hand omhoog.

‘Ja, Daniël, zeg het maar.’

‘Rabbi, dat moment is wanneer je een geit kunt onderscheiden van een jakhals.’

‘Dat heb je leuk gevonden, Daniël. Maar het is niet het juiste antwoord.’

Dan gaat de hand van Levi omhoog. ‘Ja, Levi, wat denk jij?’

‘Het moment wanneer je een olijfbom kunt onderscheiden van de steeneik, rabbi.’

‘Ook een mooi antwoord, Levi, maar het is niet het juiste antwoord,’ zegt de rabbijn.

‘Niemand verder? Dan zal ik het jullie zeggen: Het moment dat je in het gezicht van de ander je broeder of zuster ziet. Dát is het moment dat de dag aanbreekt.’

Lieve mensen, we zijn samen op zoek gegaan naar het begin. Daarvoor hebben we niet een onwetenschappelijk verhaal over het ontstaan van de aarde nodig. Wij hebben gezongen: *God heeft het eerste woord – Hij heeft in den beginne – het licht doen overwinnen – Hij spreekt nog altijd voort.* Dat wil ik maar zeggen: Hij spreekt nog altijd voort. Hij nodigt ons uit samen de Schepping te onderhouden, voort te zetten. Laten wij ons beschouwen als mede-scheppers van het grote project van de mensheid, naar het beeld en gelijkenis van God, zoals Hij het bedoeld heeft. Een niet aflatend project dat wij met ons allen mogen onderhouden.

Tot slot heb ik een gedicht voor jullie...

*Ik was
zo klein als toen
elk woord
was nieuw nog, ongehoord.
Stamelend in de klas
voegde ik ze tot een zin
een zinsverband van herkenning.
Ik zoek in de taal der gewenning
het grondwoord van het begin.*

Carel ter Linden

Amen

Moment voor bezinning, meditatieve muziek, stilte

TERUG NAAR HET LEVEN VAN ALLEDAG

Dankgebed – voorbeden – stilte –
afgesloten met het Onze vadergebed, zoals Jezus dat ons heeft geleerd

Eeuwige en Ene

Wij danken U voor het samenzijn op deze ochtend, in onze kerk.

Wij danken U voor de aandacht, en voor de mooie teksten,
 voor het samen zingen, voor de stilte en de inkeer.

Maak mij een werktuig van uw vrede:

zodat ik liefde verspreid waar men elkaar haat,
 dat ik vergeef waar men elkaar beledigt,
 dat ik verenig waar men strijdt,
 dat ik de waarheid spreek waar dwaling heerst,
 dat ik het geloof breng waar twijfel terneer drukt,
 dat ik hoop breng waar vertwijfeling heerst,
 dat ik Uw licht ontsteek waar duisternis heerst,
 dat ik vreugde breng waar leed woont.

O Heer, laat mij ernaar streven niet dat ik getroost word,
 maar dat ik troost breng,
 niet dat ik begrepen word, maar dat ik de ander versta,
 niet dat ik geliefd word, maar dat ik liefheb.

Want wie geeft, ontvangt,
 wie zichzelf vergeet, vindt,
 wie vergeeft, hem wordt vergeven
 en wie sterft, ontwaakt Ten eeuwigen leven.

Wij vragen Uw aandacht voor medemensen die vermoeid of gekwetst langs de rand van de
 weg liggen. Voor machthebbers die alleen hun eigen macht voor ogen hebben. Wij vragen U
 om wijsheid en mededogen. Geef ons kracht en wijsheid om de Schepping verder te helpen,
 op de weg die U voor ogen staat.

**En dan kunnen we nu, in stilte, onze eigen gedachten hebben,
 kunnen we bidden waar een ander geen woorden voor heeft.**

Daarna bidden we samen **het Onze Vader**, de woorden die Jezus ons geleerd heeft

Wij zingen het slotlied NLB 538:

Een mens te zijn op aarde – de vier coupletten

Woorden van uitzending en zegen

Straks gaan wij weer uit elkaar
 ieder naar zijn en haar eigen huis,
 verder op onze tocht door het leven.

Wij gaan alleen maar wij gaan ook in verbinding met elkaar,
 in herinnering aan deze viering op dit moment.

Weet je daarbij gedragen door de nabijheid
 van de Ene die ons leven draagt.

Moge de Heer [SEP]u zegenen en behoeden! [SEP]Moge de Heer [SEP]de glans van Zijn gelaat over u spreiden en u genadig zijn! [SEP]Moge de Heer [SEP]Zijn gelaat naar u keren [SEP]en u vrede schenken!

(Numeri. 6, 24-26)

Gezongen Amen NLB 605:

De toekomst is al gaande – 1^e, 4^e en 5^e couplet

De kaars wordt gedoofd.

Collecte aan de uitgang